

16. U-MULTIRANK. 2021. Ukrainian Universities in Global Comparison. Retrieved from: <https://www.umultirank.org/sites/country-reports>
17. UA-Country report — 2021.pdf. Retrieved from: <https://www.umultirank.org/sites/country-reports>.
18. U-Multirank stvoryuye novyy "Indeks spivrobitnytstva u sferi vyshchoyi osvity", yakyy pokazuye, shcho klyuchem do stratehichnoho uspihу ye spivpratsya [U-Multirank creates a new "Cooperation Index in Higher Education" that shows that the key to strategic success is collaboration]. Retrieved from: <https://www-umultirank-org.translate.goog/press-media/press-releases/u-multirank-creates-new-higher-education-cooperatio>. [in Ukr.].
19. Globally Top Performing Ukrainian Universities. Retrieved from: <https://www.umultirank.org/>.
20. Yevro-OSVITA [Euro-EDUCATION]. Retrieved from: http://www.euroosvita.net/prog/data/upimages/innovative-forms-of-assessment-medicine_um2021.jpg.

N. I. VAVILINA, Senior Researcher

GLOBAL TRENDS IN THE ASSESSMENT OF SCIENTIFIC, INNOVATIVE AND EDUCATIONAL ACTIVITIES OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Abstract. *New approaches and principles of forming a system of indicators for the analysis and assessment of scientific, innovative and educational activities are analyzed in the article. There is still no standardized system of indicators of evaluating the scientific and innovative activity of higher education institutions, so countries develop such indicators based on national specificities and the level of economic development. Approaches and methods of assessing the quality of education are changing in the world's leading countries, taking into account its scientific and innovative component. A comprehensive system approach based on multi-aspect expert research with the involvement of a small number of scientometric indicators is spreading. Preference is given to criteria of economic, social, and cultural significance of scientific research. Forming and updating of the system of criteria and indicators are significantly influenced by new trends in the development of higher education institutions under the conditions of the economy of knowledge and innovation: the growing importance of the functions of forming intellectual capital; increasing the role of educational science; forming of innovation-oriented functions of higher education institutions: generating of innovative ideas; knowledge and technology transfer, entrepreneurial function, etc. The evaluation indicators of higher education institutions in international rankings reflect important changes in the development of the modern university most effectively. Based on the analysis of indicators of well-known international ratings and the methodology of their forming, groups of modern criteria and indicators have been selected for possible use in the domestic practice of evaluating the scientific, innovative and educational activities of higher education institutions.*

Keywords: *scientific and innovative activity, trends in evaluation of higher education institutions, criteria and indicators, international ratings, principles of formation of the system of indicators.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Вавіліна Ніна Іванівна — с. н. с., ДНУ "Інститут науково-технічної експертизи та інформації", вул. Антоновича, 180, м. Київ, 03150; +38 (097) 292-41-42; ORCID: 0000-0002-4861-2810

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Vavilina N. I. — Senior Researcher, Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information, 180, Antonovicha Str., Kyiv, Ukraine, 03150; +38 (097) 292-41-42; ORCID: 0000-0002-4861-2810

<http://doi.org/10.35668/2520-6524-2022-4-07>

УДК 005.936.3:338.14

В. Д. ПАРХОМЕНКО, д-р техн. наук, проф.

В. В. ЛАЗАРЕНКО, студентка

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В ПОСТПАНДЕМІЧНИХ УМОВАХ

Резюме. *Пандемія Covid-19 стала великим шоком для світової та європейської економік. Уперше світові економіки увійшли в епідемічну кризу, яка викликана не за правилами ринкових механізмів, а прямим втручанням у роботу підприємств, була пов'язана зі здоров'ям. Це вимагало введення заборон і обмежень, що*

негативно вплинуло на діяльність підприємств, особливо постраждав малий і середній бізнес. Як наслідок цього природного феномену, нині практично відсутні міжнародні рекомендації щодо подолання наслідків кризи. Цей факт продемонстрував явну відсутність координаційної ролі основних гравців, і, як наслідок, спричинив впровадження безсистемних заходів національного реагування. Економічні наслідки впливу епідемічної кризи викликали серйозні проблеми як з боку пропозиції, так і з боку попиту. Результативність роботи підприємств як на регіональному, так і на національному рівнях залежить від системи управління ними, особливо в кризових ситуаціях. З огляду на це, варто розглядати діяльність підприємств разом із системою управління і станом навколишнього середовища. Діяльність підприємства є невіддільною функцією соціоекономічної системи, а тому вимагає адаптації кожного окремого підприємства до нових вимог навколишнього середовища, до відповідних змін, нової логіки та нових принципів щодо функціонування підприємства в нових умовах постпандемічної кризи, а тому є важливою й актуальною.

Ключові слова: малий і середній бізнес, пандемія Covid-19, криза, управління, система, війна.

ВСТУП

Спалах захворювання Covid-19 розпочався в грудні 2019 р. у КНР. Випадок коронавірусу в Україні зафіксовано 3 березня 2020 року. Уже 11 березня 2020 р. ВООЗ було визнано Covid-19 пандемією.

Кабінет Міністрів України з 18 березня до 3 квітня закрити усі кав'ярні та заклади громадського харчування, дозволивши їм лише "режим адресної доставки". Було зачинено всі кінотеатри, театри, нічні клуби, фітнес-центри та басейни. Уведено заборону на працю перукарень, побутових майстерень, ТРЦ і більшості магазинів, окрім тих, які торгують продовольством та гігієнічними товарами.

У період карантину більшість малих і середніх підприємців не мала достатніх ресурсів, зокрема фінансових, щоб забезпечити роботу в умовах карантину чи витримати вимушене призупинення діяльності та нав'язані умови протягом хоча б декількох місяців і не збанкрутувати.

Ця проблема стала активно обговорюватися в Інтернеті, на шпальтах періодичних видань, телебаченні, засіданнях і нарадах. Проте в умовах динамічних карантинних заходів проведення наукових досліджень щодо виявлення особливостей проходження епідемії на економіку було недостатнім, особливо у сфері малого і середнього бізнесу, який прийняв на себе основну хвилю негативного впливу.

Це зумовлює нагальну необхідність вироблення методологічного підходу до процесу діяльності підприємства в умовах постпандемічної кризи, що передбачає комплексне та системне дослідження діяльності підприємства в період виникнення кризової ситуації, вимагає аналізу особливостей нових змін, обґрунтування сучасних методів діагностики кризового явища та розроблення стратегії виходу в умовах постпандемічної кризи.

Метою статті є дослідження причини виникнення кризових ситуацій у діяльності підприємств із метою обґрунтування змісту та

сутності процесу управління їх діяльності в кризовій ситуації, визначення негативних умов, спричинених коронавірусом малих і середніх підприємств, а також запропонувати шляхи розв'язання проблем їхньої працездатності в умовах постпандемічної кризи та війни.

АНАЛІЗ НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Проблеми діяльності підприємств в умовах економічної кризи привертає увагу багатьох вітчизняних науковців і практиків. Кризу ми розуміємо стан розладу, занепаду, загострення суперечностей, а також переломний момент у будь-яких подіях, наприклад, у таких політичних, економічних, соціальних, управлінських, фінансових або непередбачених ситуаціях, як виникнення епідемії чи початок війни.

Криза в діяльності підприємства не є непередбачуваним процесом, якщо вона не спричинена форс-мажорними обставинами чи природними явищами, такими як повені, пожежі, урагани, війни, вибухи, епідемії та пандемії тощо. Криза — це результат, на який суб'єкти господарювання мають звертати увагу і зосереджуватися на ньому.

Для керівників і менеджерів підприємств виникла необхідність якомога швидше задуматися про заходи реагування на поширення коронавірусної хвороби, дотримання норм, розроблення заходів і планів відновлення та трансформації роботи в майбутньому в умовах нових світових викликів.

Проблемам діагностики кризи на підприємстві присвячено низку праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених-економістів, зокрема Е. Альтмана, Т. Таффлера, І. Романа, У. Бівера, І. Георгіца, Я. Вишнякової, Е. Короткова, Г. Іванова, Л. Лігоненко, В. Василенко, О. Стоянової, О. Терещенко. Варто зазначити, що дослідження стосуються здебільшого внутрішньої кризи самого підприємства і не забезпечують комплексного дослідження зовнішніх умов його функціонування, а тому не озброюють його

адекватним інструментарієм прийняття відповідних антикризових заходів. Особливо це стосується роботи підприємства в умовах постпандемічної кризи, а тому тема дослідження є важливою і актуальною.

Необхідно зазначити, що в Україні виникла ситуація збігу одразу декількох чинників розпаду, занепаду і загострення суперечливостей, які суттєво впливають на діяльність підприємств. До таких чинників можна зарахувати епідемічну (Covid-19), військову, політичну й управлінську кризи тощо. Така ситуація вимагає комплексних досліджень розгляду сучасного стану економічної діяльності в нашій країні з урахуванням одночасного впливу різних чинників на розвиток подій.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На відміну від “традиційних” економічних криз, економічна криза 2020–2022 рр. зумовлена природним явищем — пандемією Covid-19. Щоб зупинити чи хоча б пригальмувати поширення нового вірусу та зменшити безпрецедентне навантаження на національні системи охорони здоров'я, країни були змушені вдаватися до надзвичайно жорстких і масштабних карантинних обмежень, зокрема до локдауну. Ці заходи негативно вплинули на економічну діяльність і стали причиною глобальної економічної рецесії.

Здебільшого руйнування відчували такі сфери, як торгівля (майже всі продуктові магазини, ФОП на ринках, що працювали у продуктивній сфері, кав'ярні, заклади швидкого харчування) і сфера послуг (перукарні, транспорт, різні салони, спортивні споруди тощо).

Останнім часом пандемія Covid-19 дедалі більше загострюється, хворіють та вмирають

тисячі людей. З огляду на це, різні держави вводять обмеження, які, з одного боку, покликані убезпечити від поширення вірусу, а з іншого — негативно впливають на економіку країни.

Наведена таблиця статистичних даних за країнами свідчить, що це світова подія, яка створює кризове світове явище (табл. 1).

З даних таблиці зрозуміло, що величезна кількість населення вже уражена вірусом Covid-19, а тому кожна країна має свої величезні як соціальні, так і економічні втрати. Стрімке та безконтрольне поширення коронавірусу у світі стало викликом для всього людства, дуже серйозно вплинуло на поточні соціально-економічні процеси як у глобальному, так і в національних масштабах, і, безсумнівно, вплине на економічний і соціальний розвиток. Ситуація виявилася надто несподіваною для світової та вітчизняної економік, що не передбачалося жодним прогнозом соціально-економічного розвитку.

Соціальна сфера в умовах пандемії зазнає підвищеного навантаження. Ситуація, що складається, сприяє виявленню нових і загостренню наявних у соціальній сфері проблем. Це вимагає глибокого аналізу тенденцій, що відбуваються у суспільстві, пошуку відповідей на виклики.

Про це свідчать соціологічні дослідження, які проведені федерацією роботодавців України в квітні 2020 року. Дослідження опитаних респондентів свідчать, що:

- *по-перше*, основний удар не доліків взяв на себе приватний капітал — 83 %;
- *по-друге*, змушені були змінити операційну діяльність, щоб захистити підприємства від впливу епідемії — 81 %;
- *по-третє*, відбувається скорочення кількості робочих місць через пандемію Covid-19, то вже сьогодні 36 % респондентів свідчать,

Таблиця 1

Коронавірус за країнами (станом на 10.04.2022 року)

Країна	Всього інфіковано		Смертельні випадки		Видужали		Наразі хворіють
США	82053242	+15806	1012131	+422	75651681	+9338009	5389430
Індія	43035271	+1054	521695	+9	42502454	+1258	11122
Бразилія	30145192	+21229	661270	+88	29018271	+16901	465651
Франція	26839721		143243		23993917		2702561
Німеччина	22634098	+5762	132311		18414600	+90700	4087187
Велика Британія	21549830		169759		19607449	+75629	1772622
Росія	17983004		371457		17183730		427817
Японія	6991687	+52162	28646	+56	6468100	+45901	494941
Україна	4982249		108118		4058020		816111

що змушені скорочувати працівників, а 53 % не мають плану забезпечення своєї безперервної роботи;

- *по-четверте*, більшість власників і керівників підприємств оцінили рішення щодо підтримки бізнесу, прийняті владою України після оголошення пандемії Covid-19 як такі, що не задовольняють потребами компанії — 58 %, а задовольняють частково — 40 %;
- *по-п'яте*, рівень зниження доходів-продажів бізнесу внаслідок негативного впливу пандемії відбулося у 90 % учасників бізнесу.

На думку респондентів, заходами виходу з кризи мають бути державні цільові програми, а саме щодо:

- захисту і підтримки національних виробників;
- імпортозаміщення з метою розвитку власного виробництва та постачання сировини;
- фінансової підтримки підприємств для виходу з кризи після закінчення карантину;
- стимулювання створення робочих місць з метою збереження робочої сили в Україні;
- підтримки стратегічних проектів у сфері енергетики та комунікацій.

Відповідно до аналізу досліджень, найбільш втрати від пандемії Covid-19 відчув малий і середній бізнес. Оскільки саме ця частина бізнесу найбільш уразлива в умовах обмежень та здебільшого неспроможна подолати значні обмеження часу у своїй діяльності.

Опитування, проведене Міжнародною організацією праці у березні–червні 2020 р., показало, що найбільшою проблемою для підприємств є перервані грошові потоки. В опитуванні взяли участь понад 4500 підприємств у 45 країнах. Понад 85 % респондентів повідомили, що пандемія мала високий або середній фінансовий вплив на їхню діяльність. Лише третина заявила, що в них є достатньо коштів для відновлення. Найбільше постраждали малі та середні підприємства, які у своїй діяльності стикаються зі значною кількістю непередбачуваних, конфліктних і суперечливих ситуацій.

Найбільш негативний вплив на економіку мав жорсткий локдаун, який передбачав зупинку всіх підприємств, окрім тих, що мають критичне значення для забезпечення життєдіяльності населення. До цього додалися втрати підприємств (насамперед малого та середнього бізнесу), діяльність яких була обмежена в рамках карантинних заходів. Ці втрати також негативно вплинули на економіку загалом.

У непередбачуваній ситуації, коли кожен день приносить зміни з негативним впливом, причому всі сили і ресурси власників бізнесу спрямовані на одне — збереження бізнесу.

У будь-якому разі метою антикризового менеджменту стає врятування підприємства у вкрай нестабільних і несприятливих зовнішніх умовах, а також збереження підприємства в активному ринковому просторі. У таких умовах порятунок майнових активів власника і продовження дії соціальних зобов'язань уходять з пріоритетного порядку денного.

В Україні останнім часом із метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби Covid-19 запроваджено низку заходів і програм, що спрямовані на подолання власниками малого і середнього бізнесу перепон для подальшого розвитку.

Однак варто зауважити, що є сфери, для яких коронавірус став додатковою можливістю, насамперед це:

- сервіси онлайн-навчання, індивідуальні тренування і персональне навчання;
- сервіси для віддаленої роботи (телефонія, сервіси командної роботи тощо);
- послуги з доставки їжі і товарів першої необхідності;
- продаж товарів онлайн (одяг, взуття, косметика, ювелірні прикраси) тощо.

Попри скрутну економічну ситуацію навіть у таких умовах малий і середній бізнес розвиваються та зростають, адже саме малий і середній бізнес є найбільш гнучким, креативним сектором економіки, який може швидко реагувати на умови, що змінилися.

Отже, сьогодні пріоритетною галуззю стає онлайн-підтримка бізнесу. Усе відбувається в онлайн-режимі: в онлайн-магазинах продавці виконують продажі своїх товарів, а покупці потребують саме цих товарів. Служби доставки у період коронавірусу також дуже просунулися, адже підвищили свою спроможність до існування. Таким чином, є можливість продовжувати свою діяльність в Інтернет-мережі, а також налагодити доставку своїх товарів споживачам.

Карантинні обмеження стимулювали цифрову трансформацію виробничо-комерційної діяльності та державного управління. Вочевидь використання “цифрового” потенціалу — це одна з ключових передумов успішного соціально-економічного розвитку країни.

Пандемія Covid-19 поставила на порядок денний питання щодо необхідності переосмислення взаємодії центральної та місцевої влади в період таких криз, створення механізмів мобілізації фінансових коштів і матеріальних ресурсів, що є необхідними для проведення антикризових заходів.

Для більш поглибленого розуміння природної кризи розглянемо діяльність підприємств за допомогою їх функціонування як системи, які

можуть бути відкритими чи закритими. У контексті системи “підприємство — епідемічна криза” умови існування підприємства диктує природна частина системи, що спрямована на обмеження діяльності підприємства, перетворюючи його в закриту систему. Підприємства в таких умовах намагаються бути ефективними, але закрита система приречена на ліквідацію.

Такого висновку можна дійти за допомогою категорії “ентропія”, яка є мірою хаосу та невизначеності. Застосовуючи поняття “ентропія” до підприємства, можна підсумувати, що відсутність зворотних зв’язків з зовнішнім середовищем лишає систему джерел отримання додаткової енергії, що призводить до дезорганізації системи і за рахунок її структурного спрощення приводить до стагнації та занепаду системи.

У нашому випадку пандемія Covid-19 значною мірою обмежує контакт підприємства з зовнішнім середовищем. Високий рівень поширення епідемії примушує підприємця вносити корективи в діяльність підприємства, що призводить до порушення рівноваги між попитом і пропозицією на товари та послуги, що призводить до депресивного процесу в економічній кон’юнктурі підприємства, а потім загалом по країні. Таким чином, ми бачимо різні завдання складових системи “підприємство — епідемічна криза”.

Діяльність підприємств в умовах постпандемічної кризи в контексті України, на нашу думку, варто розглядати разом із впливом українсько-російської війни, яка перетворилася на війну прогресу і застою, добра і зла, свободи і примушення, демократії та автократії, у якій Україна перетворилася у відкриту країну-символ, країну міжнародного значення і міжнародної підтримки, країну міжнародного авторитету і поваги, у країну з величезним потенціалом для подальшого розвитку.

Сьогодні Україна перебуває в умовах взаємодії двох криз: пандемічної та воєнної криз, які спрямовані на протилежні дії. Аналіз подій в Україні дає підстави стверджувати що перемагає процес формування відкритої системи, а це зменшує ентропію і відкриває нові можливості для розвитку та прогресу. Майбутнє нашої країни цікаве, воно проглядається в прогресі соціально-економічного розвитку.

Зараз в нашому суспільстві відбувається перетворення свідомості в сторону підвищення значення духовності та взаємоповаги один до одного, а це вимагає переорієнтації значної кількості напрямів діяльності: виховання, освіти, управління, науки тощо. Сьогодні в суспільстві змінюються пріоритети “людина при прогресі” на “прогрес при людині”. Творча діяльність стає

основою розвитку, а потім додаються ресурси та фізична праця.

ВИСНОВКИ

Будь-яка криза підприємства є переломним моментом у його господарській діяльності, яка призводить або до його ліквідації, або до подолання кризи. Але форс-мажорні кризи вимагають більш поглибленого переосмислення реальності і насамперед переформування свідомості на новий стан вимог суспільства.

В умовах епідемічної кризи зі швидкими, майже з щоденними негативними змінами, увага і ресурси підприємств зазвичай спрямовуються на пошук шляхів з оздоровлення фінансово-господарської діяльності підприємств, що спрямовані на збереження бізнесу.

Найбільші руйнування економічної стабільності від пандемії отримують представники малого і середнього бізнесу. Covid-19 руйнує економічні зв’язки: порушується фінансовий стан підприємств, які масово закриваються, порушується система “попит–виробництво”, скорочується кількість робочих місць, наростає проблема роботи транспорту тощо.

В умовах епідемічної кризи держава намагається знайти компроміс між соціально-економічними проблемами, але це зробити дуже важко. В умовах епідемічної кризи державна фінансова політика підтримки малого та середнього бізнесу є необхідною складовою діяльності підприємства.

Під час епідемічної кризи статки підвищили свої ІТ-компанії: їх кількість швидко зростає, поширюється асортимент послуг із розроблення сайтів, відкриття Інтернет-магазинів, ведення контенту тощо, служби доставки, які виконують замовлення споживачів.

Отже, хоча сьогодні уряд і намагається поліпшити епідеміологічне становище країни, проте через неординарність ситуації з поширенням коронавірусу та проявами пандемії Covid-19 в Україні залишається надзвичайно висока невизначеність щодо подальшого її перебігу.

Значна кількість підприємців не мають впевненості стосовно того, чи буде завтра можливість спокійно працювати і навіть, узявши кредити, підприємець не може утримати свій бізнес, а борги залишаться.

Епідемічна криза вкотре показала, що країни зі слабкою та нереформованою економікою мають обмежені можливості до стимулювання економічної активності в тяжкі часи. Водночас економічна криза вимагає переосмислення різних вимірів економічної політики. Це є цікавим попередженням для переосмислення планування майбутнього країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Коронавірус: статистика по країнах [Електронний ресурс]. — Режим доступу: index.minfin.com.ua.
2. Бізнес та Covid-19: аналітичний довідник [Електронний ресурс] / Федерація роботодавців України. — Режим доступу: www.fru.ua.
3. Шевченко-Переполюкіна Р. І. Шляхи розвитку малого бізнесу в умовах пандемії Covid-19 / Р. І. Шевченко-Переполюкіна // Економіка та управління підприємствами. — 2020. — Вип. 49. — С. 147–151.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html.
5. Про встановлення карантину та запровадження посиленних протиепідемічних заходів на території із значним поширенням гострої респіраторної хвороби Covid-19, спричиненої коронавірусом SARSCoV-2 [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2020 р. № 641. — Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zapr-641>.
6. Порядок надання та повернення коштів, спрямованих на фінансування допомоги по частковому безробіттю на період карантину, встановленого Кабінетом Міністрів України з метою запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби Covid-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/306-2020-%D0%BF#n8>.
7. Про особливості застосування вимог Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями у зв'язку із запровадженням обмежувальних заходів [Електронний ресурс]: Постанова Правління НБУ №39 від 26 березня 2020 р. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_26032020_39.
8. Аналітики порахували втрати малого та середнього бізнесу через карантин [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zaxid.net/news/>.
9. Ворфоломеев А. В. Вплив Covid-19 на українські виробничі підприємства та допомога у відновленні нормальної роботи: звіт за результатами опитування Центру ресурсоефективного та чистого виробництва / А. В. Ворфоломеев. — Київ: Центр ресурсоефективного та чистого виробництва, 2020. — 24 с.
10. Вплив Covid-19 та карантинних умов на економіку України / уклад. Д. Денков, А. Каракуц, Ю. Щедрін. — Київ: Центр прикладних досліджень, 2020. — 56 с.
11. Коронавірус VS бізнес: половина підприємців протримається на карантині не більше місяця [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/2/658857/>.
12. Як врятувати малий бізнес в умовах карантину? [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://delo.ua/opinions/jak-vrjativati-malijbiznes-v-umovah-karantinu-367890/>.
13. Старіш О. Г. Системологія: підручник / О. Г. Старіш. — Київ: Центр навчальної літератури, 2005. — 232 с.
14. Попова Л. А. Людина в потоці змін / Л. А. Попова. — Київ: ІНТЕРСЕРВІС, 2015. — 198 с.
15. Пархоменко О. В. Інформаційно-знаннєвий підхід до визначення парадигми соціально-економічного розвитку / О. В. Пархоменко, В. Д. Пархоменко // Наука, технології, інновації. — 2017. — № 1. — С. 13–20.
16. Solow R. M. A contribution to the Theory of Economic Growth // Quarterly Journal of Economics. — 1956. — P. 3–4.
17. Ромер П. Зростаючий оборот прибутків і довгострокове економічне зростання / П. Ромер // Журнал політичної економії. — 1986. — жовтень. — С. 1002–1011.

REFERENCES

1. Coronavirus: statistics by country. Retrieved from: index.minfin.com.ua [in Ukr.].
2. Biznes ta Covid-19: Analytychnyi dovidnyk [Business and COVID-19: Analytical Handbook]. Retrieved from: index.minfin.com.ua [in Ukr.].
3. Shevchenko-Perepolkina, R. I. (2020). Shliakhy rozvytku maloho biznesu v umovakh pandemii Covid-19 [Ways of small business development in the conditions of the COVID-19 pandemic]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy – Economics and enterprise management*, 49, 147–151. [in Ukr.].
4. Ofitsiynyi sait Derzhavnoi sluzhby statystyky [Official website of the State Statistics Service]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/oper_new.html [in Ukr.].
5. Pro vstanovlennia karantynu ta zaprovadzhennia posylenykh protyepidemichnykh zakhodiv na terytorii iz znachnym poshyrenniam hostroï respiratornoi khvoroby Covid-19, sprychynenoi koronavirusom SARSCoV-2 [On the establishment of quarantine and the introduction of enhanced anti-epidemic measures in the territory with a significant spread of acute respiratory disease COVID-19, caused by the SARSCoV-2 coronavirus]. *Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 22 lypnia 2020 r. № 641 Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 22, 2020 No. 641*. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vstanovlennya-karantinu-ta-zapr-641>. [in Ukr.].
6. Poriadok nadannia ta povnennia koshtiv, spriamovanykh na finansuvannia dopomohy po chastkovomu bezrobittiu na period karantynu, vstanovlenoho Kabinetom Ministriv Ukrainy z metoiu zapobihannia poshyrenniu na terytorii Ukrainy hostroï respiratornoi khvoroby COVID-19, sprychynenoi koronavirusom SARS-CoV-2 [The procedure for providing and returning funds aimed at financing partial unemployment benefits for the period of quarantine established by the Cabinet of Ministers of Ukraine in order to prevent the spread of the acute respiratory disease COVID-19 caused by the SARS-CoV-2 coronavirus on the territory of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/306-2020-%D0%BF#n8>. [in Ukr.].
7. Pro osoblyvosti zastosuvannia vymoh Polozhennia pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredyt-noho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiïamy u zviazku iz zaprovadzhenniam obmezhuvalnykh zakhodiv [On the specifics of the application of the requirements of the Regulation on determining the amount of credit risk by banks of Ukraine for active banking operations in connection with the introduction of restrictive measures]. *Postanova Pravlinnia NBU №39 vid 26 bereznia 2020 r. [Resolution of the Board of the NBU No. 39 of March 26, 2020]*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_26032020_39. [in Ukr.].
8. Analytyky porakhuvaly vtraty maloho ta serednoho biznesu cherez karantyn [Analysts calculated the losses of small and medium-sized businesses due to quarantine]. Retrieved from: <https://zaxid.net/news/>. [in Ukr.].

9. Vorfolomeiev, A. V. (2020). Vplyv COVID-19 na ukraïnski vyrobnychi pidpriemstva ta dopomoha u vidnovlenni normalnoi roboty: zvit za rezultatsamy opytuvannia Tsentru resursoefektyvnoho ta chystoho vyrobnytstva [The impact of COVID-19 on Ukrainian manufacturing enterprises and assistance in restoring normal work: a report based on the results of a survey by the Center for Resource-Efficient and Clean Production]. Kyiv, 24 p. [in Ukr.].
10. Dienkov, D., Karakuts, A., & Shchedrin, Yu. (2020). Vplyv COVID-19 ta karantynnykh umov na ekonomiku Ukrainy [Impact of COVID-19 and quarantine conditions on the economy of Ukraine]. Kyiv, 56 p. [in Ukr.].
11. Koronavirus VS biznes: polovyna pidpriemstiv protrymaietsia na karantyni ne bilshе misiatsia [Coronavirus VS business: half of entrepreneurs will stay in quarantine for no more than a month]. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/04/2/658857/>. [in Ukr.].
12. Iak vriatuvaty maliy biznes v umovakh karantynu? [How to save a small business in quarantine?]. Retrieved from: <https://delo.ua/opinions/jak-vrjativati-malibiznes-v-umovah-karantynu-367890/>. [in Ukr.].
13. Starish, O. H. (2005). Sistemolohiia [Systemology]. Kyiv, 232 p. [in Ukr.].
14. Popova, L. A. (2015). Liudyna v pototsi zmin [Man in the flow of changes]. Kyiv, 198 p. [in Ukr.].
15. Parkhomenko, O. V., & Parkhomenko, V. D. (2017). Informatsiino-znannievii pidkhid do vyznachennia paradyhmy sotsialno-ekonomichnoho rozvytku [Information and the knowledge based approach the determination of the paradigm of socio-economic development]. *Nauka, tekhnolohii, innovatsii — Science, technology, innovation*, 1, 13–20. [in Ukr.].
16. Solow, R. M. (1956). A contribution to the Theory of Economic Growth. *Quarterly Journal of Economics*, P. 3–4.
17. Romer, P. (1986). Zrostaiuchy oborot prybutkiv i dovhostrokovе ekonomichne zrostannia [Growing turnover and long-term economic growth]. *Zhurnal politychnoi ekonomii — Journal of political economy*, October, P. 1002–1011. [in Ukr.].

V. D. PARKHOMENKO, D. Sc. in Engineering, Professor
V. V. LAZARENKO, Student

THE ACTIVITY OF THE ENTERPRISE IN POST-PANDEMIC CONDITIONS

Abstract. *The COVID-19 pandemic has become a big shock for the global and European economy. For the first time, world economies entered an epidemic crisis, which was not caused by the rules of market mechanisms, but by direct intervention in the work of enterprises related to health, the introduction of prohibitions and restrictions, which negatively affected the activities of enterprises, especially small and medium-sized businesses were affected. As a consequence of this natural phenomenon, nowadays there are practically no international recommendations for overcoming the consequences of the crisis. This fact demonstrated a clear lack of coordinating role of the main players, and, as a result, caused the introduction of unsystematic national response measures. The economic consequences of the impact of the epidemic crisis caused serious problems both on the supply side and on the demand side. The effectiveness of the work of enterprises both at the regional and national levels depend on their management system, especially in crisis situations. That is why the activities of enterprises should be considered together with the management system and the state of the environment. Enterprise activity is an integral function of the socio-economic system, and therefore requires the adaptation of each individual enterprise to the new requirements of the environment, to the corresponding changes, new logic and new principles regarding the functioning of the enterprise in the new conditions of the post-pandemic crisis, and therefore is important and relevant.*

Keywords: *small and medium-sized business, COVID-19 pandemic, crisis, management, system, war.*

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРІВ

Пархоменко Володимир Дмитрович — д-р техн. наук, проф., ДНУ “Український інститут науково-технічної експертизи та інформації”, вул. Антоновича, 180, м. Київ, Україна, 03150; +38 (044) 521-00-45; iiv1director@gmail.com; ORCID: 0000-0001-5468-846X

Лазаренко Владислава Вікторівна — студентка, Київський Національний торговельно-економічний університет, вул. Кіото, 19, м. Київ, Україна, 02156; +38 (095) 246-23-02; lazareenk@gmail.com

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

Parkhomenko V. D. — D. Sc. in Engineering, Professor, Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information, Antonovycha Str., 180, Kyiv, Ukraine, 03150; +38 (044)521-00-45; iiv1director@gmail.com; ORCID 0000-0001-5468-846X

Lazarenko V. V. — Student, Kyiv National University of Trade and Economics, Kioto Str., 19, Kyiv, Ukraine, 02156; +38 (095) 246-23-02; lazareenk@gmail.com

